

JONA

Ova knjiga tradicionalno se pripisuje proroku Joni, koji je bio iz mjesta Gat-Hefer sjeveroistočno od Nazareta. No, s obzirom na brojne sličnosti s kazivanjima o prorocima Iliji i Eliši iz Prve i Druge knjige o kraljevima, mogli bismo kazati da sadržaj ove proročke knjige dolazi iz istih proročkih ciklusa koji sadrže kazivanja o naprijed spominjanim prorocima koji su, vjerovatno, živjeli u osmom stoljeću prije Krista. U svojih pedeset godina života, koliko je prorok Jona djelovao (800–750. pr. n. e.), kralj Jarobam II iznova je uspostavio nekadašnje granice Israila, stavljajući tačku na skoro jedno stoljeće dugi sukob između Israila i Arama. Bog je u svojoj providnosti iskoristio Asirce kako bi slomio Aram, koji je neko vrijeme vladao nad Israilom. Kao što je prorok Jona i preorekao, Israil je iznova vratio svoju izgubljenu teritoriju, ali je Asirija sa svojom golemom prijestonicom Ninivom ostala kao stvarna opasnost. Israil se, nažalost, prepustio samozadovoljstvu, zamišljajući kako će Dan Jahvin gurnuti u duboku tamu sve druge narode, dok će Israil ostati prebivati u svjetlu. No, prorok Amos (7:8; 8:2), savremenik Jonin, i prorok Hošea (9:3; 10:6) upozoravali su narod Israila kako će i on pretrpjeti Božiju osudu i biti izgnan u Asiriju. Tokom tog vremena Bog je naložio proroku Joni da ide u Ninivu i upozori Asirce kako će biti kažnjeni. Jona nije želio ići upozoravati neprijatelje Israila, nije se pokorio Bogu i utekao je na lađu koja je išla u smjeru suprotnom od Ninive. Bog je dopustio da ga proguta golema riba koja ga je kasnije izbacila na kopno. Da ironija bude potpuna, zahvaljujući baš tom čudu, narod Ninive je povjerovao Joninoj poruci i pokajao se, te izbjegao osudu Božiju. Umjesto da se raduje tome, Jona je bio srdit i namrgođen. Nije shvaćao da se Bog brine za sva ljudska bića, a ne samo za pravovjerne – pouka za uskogrude bogomoljce našega vremena.

Jonin neposluh

1 Riječ Jahvina dođe Joni, sinu Amitajevu: (2) “Ustani, idi u Ninivu, grad veliki, i viči protiv nje, jer je njihovo zlo doprlo do mene.” (3) Ali Jona ustade da pobjegne od Jahve u Taršiš. Tako siđe u Jafu, nađe lađu što je plovila u Taršiš, plati vozarinu i ukrca se da otplovi s njima u Taršiš, daleko od Jahve.

(4) Jahve uzvitla silan vjetar na moru, i velika se oluja na moru diže, te lađi zaprijeti opasnost da se razbije. (5) Mornari se tada uplašiše i svaki zavapi bogu svome, i pobacaše u more tovar s lađe da je olakšaju. A Jona bijaše sišao na dno lađe, legao i utonuo u tvrd san. (6) Zato mu zapovjednik priđe i reče: “Kako to da ti spavaš? Ustaj, zovi boga svoga. Možda će se bog tvoj pobrinuti za nas, pa nećemo izginuti.”

(7) Mornari rekoše jedni drugima: “Hajde da bacimo žrijeb, da vidimo zbog koga nas je snašla nesreća ova.” Tako baciše žrijeb, i žrijeb pade na Jonu.

(8) Oni mu tad rekoše: “Kaži nam sad! Zbog koga nas je snašla nesreća ova? Čime se ti baviš? I odakle si? Iz koje si zemlje? Od kojeg si naroda?”

(9) On im reče: “Ja sam Hebrej, i ja štujem Jahvu, Boga neba, koji je stvorio more i zemlju suhu.”

(10) Tad se ljudi još više uplašiše i rekoše mu: “Šta si to učinio?” Ljudi su znali da on bježi od Jahve, jer im on tako bijaše rekao. (11) Zato mu oni rekoše: “Šta ćemo učiniti s tobom, da nam se more smiri?” – jer je more sve više bjesnjelo.

(12) On im reče: “Podignite me pa me bacite u more. Tad će vam se more smiriti, jer ja znam da je zbog mene ova velika bura vas zadesila.”

(13) A ljudi su svom snagom veslali da se vrate na kopno, ali ne mogahu, jer je more sve više bjesnjelo na njih. (14) Oni onda zovnuše Jahvu i rekoše: “Mi te usrdno molimo, o Jahve, ne daj da izginemo zbog života ovoga čovjeka i ne sručuj na nas krv nevinu; jer ti, o Jahve, učini kako ti bješe drago.”

(15) Tako podigoše Jonu, baciše ga u more, i more prestade bjesnjeti. (16) Tad se ljudi još više uplašiše Jahve, te prinesoše žrtvu Jahvi i dadoše zavjete. ¹(17) I Jahve odredi jednu veliku ribu da proguta Jonu, i Jona ostade u ribljoj utrobi tri dana i tri noći.

¹ U hebrejskom tekstu: 2:1.

Jonina molitva

2 Onda se Jona iz utrobe riblje pomoli Jahvi, Bogu svome, (2) i reče: "Iz nevolje svoje zovnuh Jahvu, i on mi se odazva. Iz utrobe Šeola zapomagah; ti si čuo glas moj. (3) Jer ti u bezdan baci me, u srce mora, i bujica proguta me. Svi tvoji pjenušavi vali i talasi preplaviše me. (4) Zato rekoh: 'Ja sam otjeran od očiju tvojih. Kako ću opet gledati prema svetom hramu tvom?' (5) Voda me opkoli i zaprijeti smrću. Veliki me bezdan proguta, trave mi se omotaše oko glave. (6) Ja sidoh do korijena planina. Zemlja sa svojim rešetkama opkoli me zauvijek, ali ti iznese život moj iz grobne jame, o Jahve, Bože moj. (7) Dok sam gubio svijest, sjetih te se, Jahve, i molitva moja doprije do tebe, u tvoj sveti hram. (8) Oni koji se klanjaju ispraznim kumirima ostavljaju svoju vjernost, (9) a ja ću tebi prinositi žrtvu glasom zahvale. Ono što se zavjetovah, ispunit ću. Spasenje je od Jahve." (10) Tad Jahve zapovjedi ribi, i ona ispljunu Jonu na kopno.

Niniva se obraća

3 I dođe Joni riječ Jahvina drugi put: (2) "Ustani, idi u Ninivu, grad veliki, i objavi joj proglas što ću ti ga ja reći." (3) Tako Jona ustade te ode u Ninivu po riječi Jahvinoj. A Niniva bijaše grad vrlo velik, tri dana hoda velik. (4) Jona pođe gradom jedan dan hoda i povika: "Još četrdeset dana, i Niniva će razorena biti." (5) Tada narod Ninive povjerova u Boga; i pozvaše na post i obukoše se u kostrijet, od najvećeg do najmanjeg. (6) Kad vijest doprije do kralja Ninive, on ustade s prijestolja svoga, odloži svoj plašt, pokri se kostrijeću i sjede u pepeo. (7) On izdade

proglas u kojem je pisalo: "U Ninivi, po odredbi kralja i njegovih plemića: Neka ni čovjek ni zvijer, ni govedo ni brav ne okuse ništa. Neka ne jedu niti vode piju. (8) Nego se i čovjek i zvijer moraju pokriti kostrijeću; i neka ljudi usrdno dozivaju Boga da se svako odvrati od zla puta svoga i od nasilja ruku svojih. (9) Ko zna, možda se Bog okrene i predomisli pa povuče rasplamsalu srdžbu svoju, te nećemo izginuti."

(10) Kad Bog vidje njihova djela, da su se okanili zla puta svoga, tad se Bog predomisli o nesreći za koju je bio objavio da će je na njih sručiti, i to ne učini.

Jona ukoren zbog nezadovoljstva

4 Ali Joni bi veoma krivo i rasrdi se. (2) On se pomoli Jahvi i reče: "Jahve, zar ovo nije ono što sam ja rekao dok sam još bio u svojoj zemlji? Zato sam ja pobjegao u Taršiš, jer znao sam ja da si ti milostiv i samilostan Bog, koji se sporo srdi i pun je blagosti, i uvijek spreman da se predomisli i ne pošalje nesreću. (3) Zato sad, o Jahve, molim te, uzmi mi život moj, jer bolje mi je da umrem nego da živim."

(4) Jahve reče: "Imaš li ti dobar razlog da budeš ljut?"

(5) Onda Jona iziđe iz grada i sjede gradu s istoka. Ondje sebi napravi sklonište i sjede pod njeg u hlad da vidi šta će biti s gradom. (6) Tako Jahve Bog dade biljku, i ona izraste nad Jonom da mu bude hlad nad glavom, da ga izbavi iz nemira njegova. I Jona se silno obradova biljci. (7) Ali Bog odredi crva kad sutradan svanu zora, i on napade biljku, te ona uvehnu. (8) Kad sunce granu, Bog odredi vreo istočni vjetar, i sunce je pržilo Joninu glavu, te on klonu i poče preklinjati da umre: "Bolje mi je da umrem nego da živim."

(9) Tad Bog reče Joni: "Imaš li ti dobar razlog što se srdiš zbog te biljke?"

A on reče: "Imam dobar razlog što se srdim, čak nasmrt."

(10) Jahve tad reče: "Ti si se sažalio nad biljkom oko koje se nisi trudio i koju nisi ti uzgojio, koja je nikla preko noći i uginula preko noći. (11) Zar da se ja ne sažalim nad Ninivom, velikim gradom u kojem ima više od stotinu dvadeset hiljada osoba koje ne umiju razlikovati desnu od lijeve ruke, i još životinja mnogo?"